

MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR

FEJÉR MEGYEI LEVÉLTÁRA

8000 SZÉKESFEHÉRVÁR, SZENT ISTVÁN TÉR 2-3.

Telefon: +36 (22) 313-052; 312-123

Web: <http://mnl.gov.hu/fml>

E-mail: fml@mnl.gov.hu

Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága

Budapest

Gyulai Pál utca 13.

1085

Iktatószám: FML/18/61-1/2017

Hivatkozási szám: -

Tárgy: Pályázati azonosító:
204108/01338

Ügyintéző: Dr. Czetz Balázs levéltár-
igazgató

Beszámoló

A második világháború és következményei Fejér megyében

A Magyar Nemzeti Levéltár Fejér Megyei Levéltára konferencia és kötetbemutató keretében emlékezett meg a második világháború Fejér megyei tragikus eseményeiről. A rendezvényen hat előadó segítségével jártuk körbe a témát, majd a levéltár által 2016 tavaszán megjelentetett dokumentumkötet bemutatójára is sor került.

Fejér megye 20. századi történetének egyik legtragikusabb időszaka az 1944. december 2. és 1945. március 23. közötti négy hónap, amikor területe szinte végig a frontvonalban feküdt. A megye területét 1944. december 2-án Vajtánál érte el a front, s 1945. március 23-án Jenőnél hagyta el azt. Székesfehérvárt első alkalommal 1944. december 23-án foglalták el a szovjet csapatok, de 1945. január 22-én a német és magyar egységek visszafoglalták a várost. Végleg csak 1945. március 22-én került a Vörös Hadsereg kezébe a megyeszékhely, míg a megye területét egy nappal később hagyta el a front. A harcok során a megye települései több alkalommal is gazdát cseréltek.

A négy hónapig tartó rendkívül heves harcok végére Fejér megye súlyos veszteségeket szenvedett emberi életben és anyagi javakban egyaránt. A heves harcoknak köszönhetően nem csak a lakosság szenvedett súlyos veszteséget, hanem az anyagi javakban keletkezett kár is tetemes volt. A Magyar Városok Országos Szövetsége 1946-ban megállapította, hogy a törvényhatósági jogú és megyei jogú városok háborús károsodása alapján felállított rangsorban 29,75 százalékos károsodással Székesfehérvár a harmadik helyen szerepelt. Nem alaptalanul nevezték a kortársak Székesfehérvárt a „magyar Sztálingrádnak”. A megye más településein sem volt jobb a helyzet. A községek közül 59 állott több mint három hónapig a frontvonalban, 74 települést ért légitámadás (ebből 13-at 20 alkalomnál is többször). A megyében összesen 33 249 lakóház sérült meg a háború folyamán, melyből 1949-ig 31 200-at állítottak helyre.

A termőföldek egy részét lövészárkok, bombatölcsérek, tankcsapdák és fel nem robbant aknák borították. A robbanóeszközök mellett a mezőgazdasági munkák elvégzését tovább nehezítette az igaerő hiánya. Mindezek következményeként 1945-ben a megye termőterületének 35 százaléka bevetetlenül maradt.

A háború 1944 decemberétől közvetlenül is érintette Fejér megyét, a hullámzó frontvonal rendkívüli szenvedést okozott a lakosság számára. A pusztításban – a harc jellegéből fakadóan – a német és a magyar csapatok éppúgy kivették a részüket, mint a Vörös Hadsereg alakulatai. A polgári lakosság kitelepítéséért, meghurcolásáért, a köz- és magánépítmények rombolásáért mindkét harcoló felet felelősség terheli. Ennek intenzitása, specifikuma, volumene és főleg időbeni kiterjedése azonban vizsgálat tárgyát kellene, hogy képezze. A harci cselekmények befejezését követően sem köszöntött be a nyugalom korszaka. A megszálló szovjet csapatok jelenléte folyamatos konfliktusokat generált. Ezek egyik legnyilvánvalóbb formái a rablások, erőszakoskodások, fosztogatások. A megszálló hatalom élelmezése, felszerelése az amúgy is nélkülöző ország feladatává vált. A Vörös Hadsereg közvetlenül, vagy közvetve (akár a kommunista párton keresztül) szinte minden termelőeszközre, készletre rátette a kezét. Látszatintézkedésként ugyan rendszeresen juttattak a lakosságnak – általában a korábban tőlük elrekrivált – eszközökből, élelmiszerekből, ez azonban arányait tekintve elenyésző volt a kivitt vagyonhoz képest.

A konferencia keretében elsősorban a Fejér megyei és székesfehérvári harcokat, pusztításokat mutatták be az előadók (Böhm Martin, Alekszandr Gorbenko, Mózessy Gergely) ezen túlmenően azonban a környező megyékre is „kitekintettünk”, meghívott előadónk (Nagy Szabolcs) a Veszprém megyei állapotokat ismertette. Az előadások egy része a szovjet megszállás tapasztalattörténetét dolgozta fel (Czetz Balázs, Sántha István). Rendezvény egyben a „*Füstölgő romok között*” Fejér megyei helyzetjelentések a második világháborút követően című kötet bemutató rendezvénye is volt. A kötetet Káli Csaba Zala megyei főlevéltáros, igazgató-helyettes ismertette. A dokumentumgyűjtemény megjelentetését szintén a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Mihócza Zoltán dandártábornok, az MH Összhaderőnemi Parancsnokság törzsfőnöke is, aki ünnepi beszéddel köszöntötte a megjelenteket. Csurgai Horváth József levéltár-igazgató úr váratlan elfoglaltsága miatt a rendezvényen nem tudott előadni, Alekszandr Gorbenko, pedig betegsége miatt maradt távol a rendezvénytől, ő azonban orosz nyelvű előadását elküldte, amit Sántha István fordított le és olvasott fel a közönségnek. A konferencia levezető elnöke Szűts István Gergely volt.

A konferencia végén az előadók és a meghívott vendégek részére csoportos étkeztetést biztosítottunk, ahol kötetlen formában lehetőség volt az előadások megvitatására, eszmecsere.

A szakmai beszámolót – a rendezvényről készített fényképekkel együtt – a Magyar Nemzeti Levéltár Fejér Megyei Levéltárának honlapján (www.mnl.gov.hu/fml) a Pályázatok menüpont alatt elérhetővé tesszük.

A rendezvény programja:

Program

10.00–10.10 *Köszöntő*

10.10–10.40 *Böhm Martin*: Dunántúli hadműveletek, különös tekintettel Fejér megyére 1944–1945

10.40–11.00 *Czetz Balázs*: Háború és erőszak Fejér megyében.

11.00–11.20 *Alekszandr Gorbenko* (Sántha István): A Vörös Hadsereg harctevékenysége Székesfehérváron és környékén

11.20–11.55 *Kávészünet*

11.55–12.15 *Mózessy Gergely*: A háború az egyházmegyei iratok tükrében

12.15–12.35 *Sántha István*: Mesélés formái. A nemi erőszak kérdésköre a Dél-Vértesben 1944–1945.

12.35–12.55 *Nagy Szabolcs*: Hadműveletek Veszprém megyében

12.55–13.15 Káli Csaba „*Füstölgő romok között*” Fejér megyei helyzetjelentések a második világháborút követően című kötet bemutatója

13.15–13.20 *Zárszó*

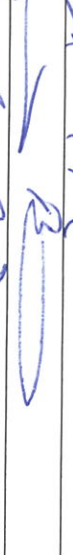
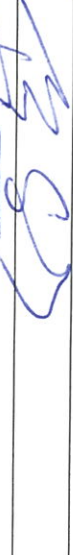

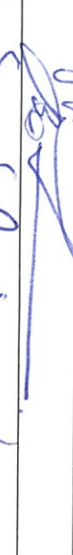

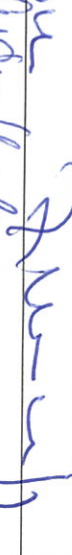
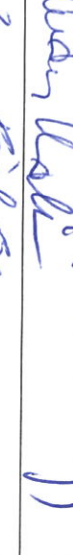

13.20 Ebéd

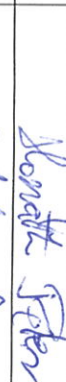

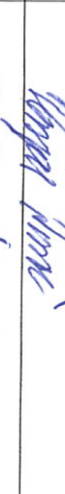

Székesfehérvár, 2017. január 26.

Tisztelettel

Dr. Czetz Balázs
levéltár-igazgató

NÉV:	ELÉRHETŐSÉG:	ALÁÍRÁS:
GOPÁKY JUDIT	judit.godany@gmail.com	
PÉTER CSABA	ZEVESZ.CSABA@MAILBOX.HU	
Kali Csaba	kali.csaba@gmail.com	
BARÓTY PÉTER	baroty.peter@gmail.com	
DEKALICSKA BALINT	kulisar.balint@gmail.com	
MÓZESSY GERGELY	mozessy@szivartadokius.hu	
SZABÓ IMRE	mencsakugyhug@vipmail.hu	
MOLNÁR NEELI	neupp@neupp.hu	
MIHÁLYOS ZOLTÁN	mihalyos.zoltan@gmail.com	
NAGY ÉVA	nerez2016@gmail.com	
BÖHM MARTIN	bohmartin@gmail.com	
MÓZESSY NAGYHELENNÉ	muheni@hotmail.com	
KÖTÉL LAISZLÓ	kotelnepe@gmail.com	
VIZI LAISZLÓ TAMÁS	lizi@budapesti.hu	
Németh Zoltán	nemeth.zoltan@svk.m.hu	
Zalány László	gy.zalanyl@gmail.com	
Z. Muresy Gusztáv	gusztav.muresy@gmail.com	
Csányi Lóránd	lorand.csanyi@gmail.com	
Daggy Péter	daggy.peter@gmail.com	
Váradi Ágnes	agyi.vardi@gmail.com	

NÉV:	ELÉRHETŐSÉG:	ALÍRÁS:
Kerekesné B. Anikó	tudno_bondor@gmail.com	
VÉTI KOS	valpeliccia@freemail.hu	
HORVÁTH PÉTER	Zem. Horvath@gmail.com	
Balogh ELI		
Jánosi István		
Füst, György		
BOROSS ISTVÁN		
MÉCSÁSICS	SASZIVATHO@FREEMAIL.HU	
BALVÁI BALÁZS	balvagi_balazs@skm	
Stempels János	kangyol@sezior.toldius.hu	
Böchtold Péter	-11-	
Kishárom László	elishyony@gmail.com	
Mayer János		
ZEMO ANIKÓNÉ	kerezandegmail.com	
BOSZNYAI CSAB	bosznyiics@imail.com	
JÉVAI MIKÓS	vahesjvan@gmail.com	
Takács Péter	takacs.peter@sktstrans.hu	
Telegdi Anikó	mailkatelegdi7@gmail.com	
DAR ZOLTÁN	zoldcak@gmail.com	
Sziklai Mária		

NÉV:	ELÉRHETŐSÉG:	ALÁÍRÁS:
CSOUGHANE P. KATALIN		Csougané P. Katalin
PAL EDIT	paledits@freemail.hu	TKP
RADVAI JOSEFNE		Radvai József
Bödő ISTVÁN	bodo.istvan@vul.gov.hu	Bödő István
KOVACS MÁRIA		Kovács Mária
KESZTESÉI CSILLA	kesztesei.csilla@yokoo.com	Kesztesi Csilla
KOVACS ATTILÁNÉ	kovacsattilas@freemail.hu	Kovács An
RIEDER FERENCNÉ	rieder.900@freemail.hu	Rieder Ferenc
TERSTIS KOLTAHNÉ		Tervis Zoltán
VARGA TAMÁRNÉ		Varga Tamár
KNITLI TIBORNÉ		Knutli Tibor
Szecsi. Lilla		Szecsi Lilla
Kovács Anna		Kovács Anna
Killer Zoltán	killer.zoltan@freemail.hu	Killer Zoltán
Dokk Feller		Dokk Feller
Nézőpász Anna		Nézőpász Anna
KALASINÉ MATYUSZ ANNA		K. A.

MEGHÍVÓ

A MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR FEJÉR MEGYEI LEVÉLTÁRÁRA

tisztelettel meghívja Önt

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

FEJÉR MEGYÉBEN

című konferenciára.

Időpont:

2016. december 1., 10⁰⁰-14⁰⁰

A konferencia levezető elnöke:

SZÜTS ISTVÁN GERGELY

levéltáros, történész, Magyar Nemzeti Levéltár
Veszprém Megyei Levéltára

PROGRAM

10⁰⁰-10¹⁰

KÖSZÖNTŐ

MIHÓCZA ZOLTÁN

dandártábornok, MH Összhaderőnemi Parancsnokság törzsfőnöke

10¹⁰-10⁴⁰

BÖHM MARTIN

kutató

Dunántúli hadműveletek, különös tekintettel
Fejér megyére 1944-1945

10⁴⁰-11⁰⁰

CSURGAI HORVÁTH JÓZSEF

levéltár-igazgató, Székesfehérvári Városi Levéltár és Kutatóintézet
Székesfehérvár a háború poklában

11⁰⁰-11²⁰

CZETZ BALÁZS

levéltár-igazgató, Magyar Nemzeti Levéltár Fejér Megyei Levéltára
Háború és erőszak Fejér megyében

11²⁰-11³⁵ Kávészünet

11³⁵-11⁵⁵

ALEKSZANDR GORBENKO

nyugállományú ezredes

A Vörös Hadsereg harctevékenysége Székesfehérváron
és környékén

11⁵⁵-12¹⁵

MÓZESSY GERGELY

intézményvezető, Székesfehérvári Püspöki és Székeskáptalani Levéltár
A háború az egyházmegyei iratok tükrében

12¹⁵-12³⁵

SÁNTHA ISTVÁN

tudományos főmunkatárs, MTA BTK Néprajztudományi Intézet
Mesélés formái. A nemi erőszak kérdésköre a
Dél-Vértesben 1944-1945

12³⁵-12⁵⁵

NAGY SZABOLCS

gyűjtőterületi csoportvezető, főlevéltáros, Magyar Nemzeti Levéltár
Veszprém Megyei Levéltára
Hadműveletek Veszprém megyében

12⁵⁵-13¹⁵

KÁLI CSABA

igazgatóhelyettes, Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltára
„FÜSTÖLGŐ ROMOK KÖZT”
Fejér megyei helyzetjelentések a második világháborút
követően című kötet bemutatója

Helyszín:

Magyar Nemzeti Levéltár Fejér Megyei Levéltára
Székesfehérvár, Szent István tér 2-3.

A rendezvényen kép- és hangfelvétel készülhet.

